

מסורת הש"ס

(א) גירסת מהר"ם דקתני, (ב) [לשמן ה.], (ג) מהר"ם מ"ו, (ד) סנהדרין פט. ע"ש, (ה) [לשמן ה.], (ו) [ע"ש], (ז) [דבריו ע"ש], (ח) רש"י דהא"ס, (ט) רש"י מ"ו, (י) [כריתות י.], (יא) [דף מ. ע"ש], (יב) רש"י מות יומת כו. [עין רש"י], (יג) [לכל חייבי מיתות שאי אלה יכול כו. ועין רש"י, יד מיתות כ"ד פשיטא דבמיתות בכל חייבי מיתות. מהר"ם, טו] רש"י מ"ו, (טז) רש"י הוא כפירוש הקונטרס,

תורה אור השלם

1. ונשייתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו ובערת ה"רע מקרבך; דברים יט יט

גליון הש"ס

תוס' ר"ה מעידין בו וי"ל כיון דלוקין. ע"י ששה מקובצת צ"ק דף ע"ב ע"ד ד"ה עדות ש"י אלה יכול להימנה: בא"ד וע"ל דב"י עדות דב"י קשה לי מה משובח דכוננו דף ג' ע"ה ר"ה ע"ד עדות וזממן ממונה משלם מלקי לא קני משום דלא בני התראה ויכו. משמע דאי בני התראה ראו לומר יומר דמלקי קני והא"ס יהיה דין הדמיון לא משלם בעלה כל העדות והיו עדות ש"י אלה יכול להימנה דכח א"ן זומה לנ"י דהא קרא דהומה קאי על התמון דהא מתכסת בלא אחר. וא"כ הדרבה דכח א"ן זומה אפשר לומר יומר דמלקי קני ולא יהיה כמיון כלל דין הומה ולא קאי ע"ה ועי' פס' כחש' וזמם. ע"כ א"ס צ"כרין התראה א"כ משכנת כמיון כאשר זמם בלא אחר. ובאחר א"ס לא יסלמו ממון יהיה ככלל עדות ש"י אלה יכול להימנה: ד"ה בעיני בו וי"ל דמ"ה אשתו נפסלת. לכאורה עדיין קשה לנ"י ביטמות דף ט' דמנ"ה ש"י אינו פוסל את אשתו:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מעידין בו כן גרסא וחלוצה דכ"י: (ב) בא"ד גרסא וחלוצה ולא: (ג) ד"ה כל כו' מיתת שרצו להמית אותו אבל אם ודאי שאינן יכולים להמית באותה מיתה אפי"ה נמיתה: (ד) בא"ד ואמאי הא הו: (ה) ד"ה וזממן כ"י לאחי ודרשנין לאחי: (ו) בא"ד מן לאחי אבל כיון דכתיב לאחי וכו' אבל קשה כיון דכתיב לאחי וכו' וי"ל דאי מלאחי הו: (ז) בא"ד ולא וזממיה למשעי: (ח) בא"ד וזממיה דזממיה והשתא למה ליה וזממיה וזממיה וכו' וזממיה דזממיה כמק: (ט) ד"ה ועוד וכו' קמי דה לקמן:

ביצד העדים נעשין וזממין כו'. בגמרא מפרש מאי קאמר: **אם איש פלוני כהן: שהוא בן גרושה.** בפנינו נתגרשה

אמו וקודם שנולד והרי הוא חלל ופסול: **אין אומרים.** אם הוזמו והן כהנים יעשה זה בן גרושה וחלוצה לקיים צו ו"כאשר זמם אלא סופג את הארבעים ובגמרא מפרש טעמא: **שחייב גלוס.** שהרג את הנפש בשוגג: **גב' ה"ג** האי כיצד אין העדים נעשין וזממין מיבעי ליה ועוד דקמני לקמן (דף ה.) אבל אמרו להם כו': **כיצד אין העדים נעשין וזממין מיבעי ליה.** דהא לא מקיימת צו כאשר זמם: **ועוד.** מאי קא צעי מנא כיצד נעשין וזממין הא קמני לה לקמן כיצד דין וזממין דקמני במתניי אבל אמרו להם המזימים היאך אתם מעידים עדות זה והלא הייתם עמנו אותו היום במקום פלוני כו': **הם קאי.** מנסהדרין סליק דמנן בשליה אלו הן הנחמקין דהוא סיומא דסנהדרין דיש וזממין שנשתנו במקלם מדין הומה דקמני כו' הווממין מקדימין לאותה מיתה כלומר אין להם לנפשות מיתה אחרת אלא משכימין לאותה מיתה שנגמר בה דינו של נדון: **חזן מווממי צם כהן.** נשואה שאע"פ שנגמר דינה לשריפה על פיהם הם כחוק דילפינן התם (דף ה.) היא בשריפה ואין בועלה בשריפה אלא כחוק כשאר אשת איש והווממין משכימין למיתה שחייבו את הבעל דכתיב כאשר זמם לעשות לאחיו ולא לאחותו (סו) וקאמר הכה עוד יש וזממין אחרים שאין מקיימין כהן דין הומה כלל העדים שאין מקיימין כהן דין הומה נעשין וזממין מעידים א"ו כו': ולא לורעו. ואם תעשהו חלל והוא כהן פסלת את זרעו לעולם: **נעשין כאשר זמם.** והוא זמם לפסול את הנדון ואת זרעו: **המתחלל אינו מתחלל.** כהן הנושא את הגרושה שמחלל את זרעו אין הוא עמנו מתחלל מן הכהונה: **הבא לחלל ולא חילל.** עד

וזמם שרצה לחלל ולא חיללו אינו דין כו': **אם כן.** אם צאת לדרוש ק"ו זה בעדים וזממים בעלת תורת המומת: ומה דשונא אינו גולה לאו כי האי גוונא דומיא דלוחזב גולה ואמאי אינו גולה כיון דרשו דהוי גרלים לדבר וי"ל דש"י שונא דיש לנו לומר טפי דבשנאה הכהו ועוד וי"ל דמייירי שפיר דליכא גרלים לדבר והשתא ניחא משנא ומ"מ אויב גולה כהן דשתיק כשחמרו לו העדים בודאי אי הוה אמר לא הרגמיו יכול לתקן ולומר לא הרגמיו שוגג אלא מויד כמו ו"באל אכלתי חלב אבל כיון דשתיק כהודאה דמיא: **ב"ר הווממין מקדימין לאותה מיתה.** פ"י הקונטרס שאין להם נס והמלטת וקשה דמאי קמ"ל פשיטא ובכתובות פ"ר שירש שרואה לומר מקדימין שלא יענו הדין וגם זה קשה דמאי קמ"ל פשיטא לכך פירש ר"י מקדימין הכי פירשו ודאי אלה נר"ך להמיתן במיתה (א) שהמיתו אבל ודאי א"ס אינו יכול אפי"ה נמיתם בכל מיתה שנוכל כדמנא (ב) הכה תכה (ב"מ דף לא.) וקשה דלמרינן פרק נגמר הדין (סנהדרין דף מה.) דרואה וגואל הדם הו"ו ב' כמובין הבאין כאחד וכן קשה דמתוספתא (פ"ב דסנהדרין) תניא (א) אבל הווממין שאין אלה יכול להמיתן במיתה הכתובה כהן אלה ממיתם בכל מיתה ודריש ליה מן קרא דוצערת הרע מקרבך ואמאי (ב) הוי רואה וגואל הדם ב' כמובין הבאים כאחד ומיירך ה"ר יוסף דרואה וגואל הדם הו"ו ב' כמובים הבאין כאחד לענין שלא נלמדו שאר מוממין מהם להמיתם אף במיתה שאינה מד' מיתות ב"ד אבל (ג) מד' מיתות ב"ד פשיטא נמיתם ככל חייבי מיתות: **זובמ"י בת כהן ובועלה** שאין מקדימין לאותה מיתה אלא במיתה אחרת. בועלה דדרשנין היא ולא בועלה וזממיה צה כהן דכתיב לאחי (א) דדרשנין לאחי ולא לאחותו וא"ת למה לי דרשא דלאחי ולא לאחותו תיפוק ליה מהיא דנפקא לן דדרשנין (סנהדרין ה.) את אביה היא מחללת היא ולא בועלה היא ולא וזממיה וי"ל הואיל חווממיה ברו לחייבה שריפה לא יבא לאוקומי מיעוטא דהיא אלא בועלה ולא ממעטין וזממין (א) (אלא מן (א) אחיו) אבל כיון דכתיב אחיו דרשנין נמי מהיא למעוטי וזממיה אבל קשה כיון דכתיב אחיו אלא איבעריך למעוטי וזממין מהיא וי"ל דאי מלאחי הוה אמינא דה"מ כשהבעל היה נדון קרינן ביה לאחי אבל א"ס לא היה נדון על פי עדותן כהן שהיה קטן בן ט' שנים ויוס אחד או שלא הכירו הבעל לא קרינן ביה לאחי קמ"ל היא ולא (א) וזממין למעוטי וזממין בכל ענין ומתחלה היה ר"י מסופק בזהי מילתא ושזו פשטא מפרק נגמר הדין (סנהדרין דף מו.) דקאמר מיתה אחת מעין שתי מיתות כהן צה כהן ובעלה או צה כהן חווממיה (א) וזממין והשתא למה ליה וזממין וזממין תיפוק ליה דליכא שתי מיתות בלא וזממין משום הבעל שהוא כחוק אלא שמע מיה דאייירי כהן דליכא דין מיתה בועלה כהן שהוא קטן כדפירשתי ואפ"ה קאמרי וזממין כחוק אלא מה דהוה וזממין כחוק אע"פ דליכא דין מיתה בועל: **ועוד** מדקתני ל"קמן. (ט) פיר' הקונטרס דמאי צעי כיצד וכו' הא קמני (א) לקמן וכו' ועוד יש לפרש ועוד כלומר ואם תמנא לומר דלשון הומה הוא זה אינו דעל כרחק דין הומה קאמר דקמני ולאומי קושייתא קמיתא: **בעינן באשר זמם וליכא.** קשיא היכא שמעדין שהוא מזרי שני דאין באין לפסול זרעו כי א"ס לפסלו א"כ נפסול וי"ל דמ"מ אשתו נפסלת דפסלה בציאתו וכתיב ועשיתם לו כאשר זמם לו ולא לאשתו ומה

כיצד העדים פרק ראשון מכות

ב.

מעידין אנו באיש פלוני שהוא בן גרושה או בן חלוצה אין אומרים כו'. תימנה כיון דלאם הוזמו אינן נעשין בן גרושה וחלוצה א"כ גם בשלא יוזמו איך יעשה על פיהם בן גרושה (א) דהכי הוא האמת ואמאי הא הויה לה עדות ש"י אלה יכול להימנה ואין זה עדות וי"ל כיון דלוקין הוי

כאשר זמם והוי שפיר אלה יכול להימנה וקשה דא"כ מאי קאמר פרק היו בודקין (סנהדרין דף מה.) גבי עדי נערה המאורסה דליה לא מיקטלא דכיון דלינהו לא מיקטלי משום שיכולין לומר לאסרה על בעלה בלאו והויה לה עדות ש"י אלה יכול להימנה ומאי קאמר והא מ"מ לוקין וי"ל דהתם כיון שבאין לחייבה מיתה וזממו להרוג את הנפש לא מיקיים כאשר זמם במלקות דהא צהדיא כתיב נפש נפש צנפס גבי הומה דעדות נפשות ולא חשיב יכול להימנה במלקות אבל הכה שלא כיון אלא שוויה בן גרושה וכן חלוצה דליכא כי א"ס לאו דעמלא כיון שלקו חשיב שפיר עדות שאתה יכול להימנה ויעי"ל דגבי עדות דבן גרושה וחלוצה לא חיישין כלל באתה יכול להימנה דמהיכא נפקא לן דנעשין עדות שאתה יכול להימנה מכאשר זמם והא מוכח בגמרא דכאשר זמם לא נכתב לגבי עדות דבן גרושה (א) ולא קאי כלל עליה צום דז שבעולם אבל התם גבי נערה המאורסה ודאי כאשר זמם קאי נמי עליה (א) דהא התרו צה מיקטלי אינהו צשהוזמו ואילו אייהי בלא הוזמו (א) והתם מייירי בלא התרו וכיון דכאשר זמם קאי עליהו) לכך צענין אלה יכול להימנה ויש לדקדק אמאי לא נקט מעידין אנו באיש פלוני שהוא ממוז כו' דזה הוה שייך בן בישראל בין צכהנים וכן גרושה לא פסיל אלא צכהנים ויש ליישב דנקטיה משום דקאי חווממיה צה כהן דליתא בגמרא ולכן נקט מידי דשייך צכהנה:

מעידין אנו באיש פלוני שחייב גאות. וא"ת והאך הם יכולים לחייבו גלות בעדותן והאך יכול

ביצד

העדים נעשים וזממין מעידין אנו באיש פלוני שהוא בן גרושה או בן חלוצה אין אומרים יעשה זה בן גרושה או בן חלוצה תחתיו אלא לוקה ארבעים מעידין אנו באיש פלוני שהוא חייב לגלות אין אומרים יגלה זה תחתיו אלא לוקה ארבעים: **גב' הא כיצד אין העדים נעשים וזממין מיבעי ליה ועוד** מדקתני לקמן אבל (א) אמרו להם היאך אתם מעידין שהרי באותו היום אתם הייתם עמנו במקום פלוני הרי אלו וזממין (א) (מכלל דאלו אין וזממין) תנא התם קאי (א) כל הווממין מקדימין לאותה מיתה יחזין מווממי בת כהן ובועלה שאין מקדימין לאותה מיתה אלא למיתה אחרת ויש עדים וזממין אחרים שאין עושין בהן דין הומה כל עיקר אלא מלקות ארבעים כיצד מעידין אנו באיש פלוני יעשה בן גרושה או בן חלוצה אין אומרים יעשה זה בן גרושה או בן חלוצה תחתיו אלא לוקה את הארבעים מנהני מילי א"ר יהושע בן לוי (א) (אמר ר"ש בן לקיש) דאמר קרא יעשיתם לו כאשר זמם לו ולא לזרעו וליפסלוהו לדידיה ולא ליפסלו לזרעיה בעינן כאשר זמם לעשות וליכא בר פדא אומר ק"ו ומה המחלל אינו מתחלל הבא לחלל ולא חילל אינו דין שלא יתחלל מתקף לה רבינא אם כן במלת תורת עדים וזממין ומה

לומר מויד הייתי כדאמר גבי אכלת חלב צ"ק דבצא מנעא (דף ג.) וי"ל דמייירי כשראו צו רגלים לדבר שנשמת בצרול מקתו ואיכא למימר דלא נכתוין אבל קשה מהא דתנן פרק אלו הן הגולין (לקמן דף ט.) דשונא אינו גולה לאו כי האי גוונא דומיא דלוחזב גולה ואמאי אינו גולה כיון דרשו דהוי גרלים לדבר וי"ל דש"י שונא דיש לנו לומר טפי דבשנאה הכהו ועוד וי"ל דמייירי שפיר דליכא גרלים לדבר והשתא ניחא משנא ומ"מ אויב גולה כהן דשתיק כשחמרו לו העדים בודאי אי הוה אמר לא הרגמיו יכול לתקן ולומר לא הרגמיו שוגג אלא מויד כמו ו"באל אכלתי חלב אבל כיון דשתיק כהודאה דמיא: **ב"ר הווממין מקדימין לאותה מיתה.** פ"י הקונטרס שאין להם נס והמלטת וקשה דמאי קמ"ל פשיטא ובכתובות פ"ר שירש שרואה לומר מקדימין שלא יענו הדין וגם זה קשה דמאי קמ"ל פשיטא לכך פירש ר"י מקדימין הכי פירשו ודאי אלה נר"ך להמיתן במיתה (א) שהמיתו אבל ודאי א"ס אינו יכול אפי"ה נמיתם בכל מיתה שנוכל כדמנא (ב) הכה תכה (ב"מ דף לא.) וקשה דלמרינן פרק נגמר הדין (סנהדרין דף מה.) דרואה וגואל הדם הו"ו ב' כמובין הבאין כאחד וכן קשה דמתוספתא (פ"ב דסנהדרין) תניא (א) אבל הווממין שאין אלה יכול להמיתן במיתה הכתובה כהן אלה ממיתם בכל מיתה ודריש ליה מן קרא דוצערת הרע מקרבך ואמאי (ב) הוי רואה וגואל הדם ב' כמובין הבאים כאחד ומיירך ה"ר יוסף דרואה וגואל הדם הו"ו ב' כמובים הבאין כאחד לענין שלא נלמדו שאר מוממין מהם להמיתם אף במיתה שאינה מד' מיתות ב"ד אבל (ג) מד' מיתות ב"ד פשיטא נמיתם ככל חייבי מיתות: **זובמ"י בת כהן ובועלה** שאין מקדימין לאותה מיתה אלא במיתה אחרת. בועלה דדרשנין היא ולא בועלה וזממיה צה כהן דכתיב לאחי (א) דדרשנין לאחי ולא לאחותו וא"ת למה לי דרשא דלאחי ולא לאחותו תיפוק ליה מהיא דנפקא לן דדרשנין (סנהדרין ה.) את אביה היא מחללת היא ולא בועלה היא ולא וזממיה וי"ל הואיל חווממיה ברו לחייבה שריפה לא יבא לאוקומי מיעוטא דהיא אלא בועלה ולא ממעטין וזממין (א) (אלא מן (א) אחיו) אבל כיון דכתיב אחיו דרשנין נמי מהיא למעוטי וזממיה אבל קשה כיון דכתיב אחיו אלא איבעריך למעוטי וזממין מהיא וי"ל דאי מלאחי הוה אמינא דה"מ כשהבעל היה נדון קרינן ביה לאחי אבל א"ס לא היה נדון על פי עדותן כהן שהיה קטן בן ט' שנים ויוס אחד או שלא הכירו הבעל לא קרינן ביה לאחי קמ"ל היא ולא (א) וזממין למעוטי וזממין בכל ענין ומתחלה היה ר"י מסופק בזהי מילתא ושזו פשטא מפרק נגמר הדין (סנהדרין דף מו.) דקאמר מיתה אחת מעין שתי מיתות כהן צה כהן ובעלה או צה כהן חווממיה (א) וזממין והשתא למה ליה וזממין וזממין תיפוק ליה דליכא שתי מיתות בלא וזממין משום הבעל שהוא כחוק אלא שמע מיה דאייירי כהן דליכא דין מיתה בועלה כהן שהוא קטן כדפירשתי ואפ"ה קאמרי וזממין כחוק אלא מה דהוה וזממין כחוק אע"פ דליכא דין מיתה בועל: **ועוד** מדקתני ל"קמן. (ט) פיר' הקונטרס דמאי צעי כיצד וכו' הא קמני (א) לקמן וכו' ועוד יש לפרש ועוד כלומר ואם תמנא לומר דלשון הומה הוא זה אינו דעל כרחק דין הומה קאמר דקמני ולאומי קושייתא קמיתא: **בעינן באשר זמם וליכא.** קשיא היכא שמעדין שהוא מזרי שני דאין באין לפסול זרעו כי א"ס לפסלו א"כ נפסול וי"ל דמ"מ אשתו נפסלת דפסלה בציאתו וכתיב ועשיתם לו כאשר זמם לו ולא לאשתו ומה

עין משפט
נר מצוה

א א מ"י פ"כ מה' עדות הלכה ח סמג עשין קי טו"מ טי' לח: ב ב מ"י ט"ז פ"ה הל' א סמג ט"ז: ג ג מ"י ט"ז פ"ה הל' י סמג ט"ז:

מוסף רש"י

כל הווממין מקדימין לאותה מיתה. שזו ממיינן את הנדון, חזין מווממי בת כהן ובועלה. כלומר וכל הבעלים נידונין כמיתת הנענשת מן מנועל צה כהן (סנהדרין צ.)

רבינו חננאל

כיצד העדים נעשין וזממין מעידין אנו באיש פלוני שהוא בן גרושה או בן חלוצה כו' ואקשינן [הא כיצד וכו'] היאך אתם מעידים ביום פלוני שהרג פלוני את פלוני במקום פלוני ואחת הייתם עמנו במקום פלוני הרי אלו וזממין. ופרקינן תנא התם קאי כל הווממין מקדימין לאותה מיתה חזין מווממי בת כהן ובועלה. ויש עדים אחרים שאין בהם הומה כל עיקר אלא מלקות בעלמא כיצד מעידין אנו באיש פלוני שהוא בן גרושה כו' א"ר יהושע בן לוי (א) (אמר ר"ש בן לקיש) דאמר קרא יעשיתם לו כאשר זמם לו ולא לזרעו וליפסלוהו לדידיה ולא ליפסלו לזרעיה בעינן כאשר זמם לעשות וליכא בר פדא אומר ק"ו ומה המחלל אינו מתחלל הבא לחלל ולא חילל אינו דין שלא יתחלל מתקף לה רבינא אם כן במלת תורת עדים וזממין ומה

(א) ע"י רש"י ודכתיב נקט לה ככ"ב דכתיב להדיא בקרא ועי' קידושין ע"ז ב' סוטה כ"ב: